

До разової спеціалізованої ради ДФ 35.051.150
Львівського національного університету
імені Івана Франка
м. Львів, вул. Університетська, 1

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію **Шевцової Анастасії Андріївни**
“ПАЛЕОЛІТИЧНІ СТОЯНКИ ПОДІЛЛЯ ЯК КОМПЛЕКСНІ ПАМ’ЯТКИ
ПРИРОДИ І СУСПІЛЬСТВА ТА ЇХНЯ ОХОРОНА”

подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 10 “Природничі науки” за спеціальністю 103 “Науки про Землю”

Актуальність теми дисертації. Актуальність теми дисертаційного дослідження Шевцової Анастасії не викликає сумніву. Територія Поділля здавна відома як багатий на палеолітичні стоянки регіон України. Стоянки сконцентровані головню у двох його регіонах: Глибоко розчленованої височини Придністерського Поділля (в долині Дністра) і Тернопільському плато. Однак, внаслідок побудови в другій половині 20 століття у долині Дністра каскаду ГАЕС, тепер практично втрачені такі багаті палеолітичні стоянки як Молодово, Кетроси та інші. Доступними для вивчення залишились лише окремі стоянки, наприклад Дорошівці.

Не менш критичними сьогодні є перспективи збереження стоянок, розташованих в районі Тернополя і Буглова. Низка природних та антропогенних процесів несуть реальну загрозу їхній збереженості.

Шевцовою Анастасією детально схарактеризовані природні умови території Поділля як фактори впливу на розміщення і збереження палеолітичних стоянок. Дисертантка також ґрунтовно аналізує широке коло теоретико-методологічних і практичних проблем вивчення палеолітичних стоянок Поділля як комплексних пам’яток природи і суспільства, оцінює стан їхнього збереження. На основі критичного аналізу накопиченого світового досвіду в галузі охорони палеолітичних стоянок як пам’яток природної та культурної спадщини, а також сучасного стану охорони і збереження палеолітичних стоянок Поділля, Шевцовою Анастасією розроблена низка рекомендацій щодо їхнього збереження та охорони. Деякі з цих рекомендацій за сприяння Департаменту культури та туризму Тернопільської обласної державної адміністрації вже впроваджені у практику.

Зокрема, підготовлено комплекти охоронних документів для включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України таких палеолітичних стоянок: Великий Глибочок I, Пронятин I, Ігровиця I, Буглів V, Ванжулів I (Замчисько) та Ванжулів VIII (кар'єр).

Отож, Шевцовою Анастасією скрупульозно опрацьовано та узагальнено надзвичайно широке коло теоретичних і практичних проблем вивчення палеолітичних пам'яток Поділля як пам'яток природи і суспільства, організації заходів з їхнього збереження та охорони. Без сумніву вибір теми дисертаційного дослідження, його актуальність та своєчасність не викликає сумніву.

Зв'язок дисертаційної роботи з державними чи галузевими науковими програмами. Дисертаційні дослідження Шевцової Анастасії виконувалися в рамках реалізації проєкту “Розвиток палеокріогенних процесів у плейстоценовій лесово-грунтовій серії України: інженерно-геологічний, ґрунтовий, кліматичний, природоохоронний аспекти” (реєстраційний номер 2020.02/0165, номер державної реєстрації 0120U105020), який виконувався впродовж 2020–2023 років за підтримки Національного фонду досліджень України.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні наукові положення та висновки, які викладені в дисертації, логічно випливають зі здобутих дисертанткою результатів. Вони достатньо обґрунтовані, відповідають поставленій меті та завданням дослідження.

Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна. На основі комплексного вивчення палеолітичних стоянок Поділля як пам'яток природи та суспільства дисертантка здобула великий обсяг нових наукових результатів. З найвагоміших назву такі:

1) із застосуванням ГІС-технологій побудовано низку морфометричних карт району досліджень, на основі яких розкрито особливості рельєфу околиць палеолітичних стоянок Поділля, його вплив на розміщення стоянок. Оцінено вплив фізико-географічних чинників на збереження палеолітичних стоянок загалом і окремих культурних шарів палеолітичних стоянок зокрема;

2) підготовлено охоронні документи для палеолітичних стоянок Ігровиця I, Ванжулів I (Замчисько), Ванжулів VIII (кар'єр). На підставі охоронної документації для палеолітичних пам'яток Великий Глибочок I, Пронятин I, Буглів V оновлено дані в Державному реєстрі нерухомих пам'яток України;

3) вдосконалено теоретико-методологічні засади дослідження палеолітичних стоянок як комплексних пам'яток природи та суспільства, принципи та підходи до організації охорони природної та культурної спадщини.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів дослідження. Велика теоретична цінність здобутих результатів вивчення палеолітичних стоянок Поділля полягає у можливості їхнього використання під час наукової і освітньої діяльності. Зокрема, під час підготовки в закладах вищої освіти України бакалаврів та магістрів в галузі знань 10 “Природничі науки”, 01 “Середня освіта”. Їх можна використовувати під час викладання навчальних курсів з палеогеографії антропогену, геоморфології, геoarхеології, геотуризму та інших.

Результати досліджень також можуть використовуватись у науково-дослідній роботі Тернопільського обласного центру охорони та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини, аналогічних центрів в інших областях України, а також під час провадження краєзнавчої та просвітницької діяльності, геотуризму тощо.

Практична цінність роботи найперше полягає у підготовці охоронних документів для таких палеолітичних стоянок Поділля: Великий Глибочок I, Пронятин I, Ігровиця I, Буглів V, Ванжулів I (Замчисько) та Ванжулів VIII (кар'єр) та включення їх до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Безперечно, це сприятиме підвищенню ефективності впровадження охоронних заходів та значному покращенню стану збереження палеолітичних стоянок Поділля.

Апробація результатів дисертації, повнота викладу основних положень, висновків і рекомендацій. Результати наукових досліджень обговорювались на: XIX студентській науковій конференції “Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії в Україні” (Львів, 16 травня 2018 р.), Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції до 70-річчя кафедри геоморфології і палеогеографії “Сучасний стан і перспективи розвитку геоморфології і палеогеографії в Україні” (Львів, 26–27 листопада 2020 р.), Міжнародній науковій конференції для молодих вчених “Geoterrace 2020” (Львів, 7–9 грудня 2020 р.), XVII Міжнародній науковій конференції “Археологія заходу України” (Львів, 18–19 травня 2021 р.), X Міжнародній науковій конференції “ProGeo 2021” (Мадрид, 7–10 червня 2021 р.), апробовані на наукових семінарах кафедри геоморфології і палеогеографії, а також представлені у матеріалах щорічних наукових конференцій професорсько-викладацького складу Львівського національного університету імені Івана Франка (2019–2022 рр.).

Відомості про дотримання академічної доброчесності. У наукових публікаціях і дисертаційній роботі Шевцової Анастасії Андріївни “Палеолітичні стоянки Поділля як комплексні пам’ятки природи і суспільства та їхня охорона ” не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації чи інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання дисертантом наукового дослідження. Текст оригінальний, цитати коректно позначені та вказані в списку використаних джерел.

Структура та зміст дисертації. Дисертаційна робота Шевцової Анастасії Андріївни відповідає вимогам щодо оформлення дисертацій, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. “Про затвердження Вимог до оформлення дисертації”. Дисертацію викладено на 257 сторінках українською мовою, основна частина складає 178 сторінок. Робота складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Рукопис містить список цитованої літератури до якого входять 123 найменування, серед яких 82 кирилицею та 41 латиницею, 34 рисунки, 5 таблиць.

Дисертаційна робота розпочинається з анотації, ключових слів, які написані державною та англійською мовами і списку публікацій Шевцової Анастасії Андріївни за темою дисертації.

В **анотації** (стор. 2–6) лаконічно викладено основні результати дослідження із зазначенням їхньої наукової новизни і практичного значення. Зокрема, стисло проаналізована історія досліджень палеолітичних стоянок Поділля, схарактеризовані природні умови території досліджень як фактору впливу на розміщення і збереження палеолітичних стоянок, палеолітичні стоянки схарактеризовані як комплексні пам’ятки природи і суспільства, розкриті проблеми охорони палеолітичних пам’яток Поділля як комплексних пам’яток природи і суспільства.

У **Вступі** (стор. 16–21) дисертантка обґрунтувала актуальність обраної теми дослідження; розкрила зв’язок роботи з науковими програмами, планами і темами; сформулювала мету, завдання, об’єкт і предмет дослідження; описала методи досліджень; окреслила наукову новизну, практичне значення здобутих результатів та особистий внесок; розкрила ступінь апробації результатів дисертації; навела дані про кількість наукових праць, опублікованих за результатами дисертаційної роботи.

У першому розділі дисертації “**Теоретико-методологічні засади дослідження палеолітичних стоянок**” (стор. 22–64) дисертанткою проілюстрована історія та сучасних стан вивченості палеолітичних стоянок

Поділля, а також проаналізовано стан охорони шести найбільш репрезентативних палеолітичних стоянок Тернопільської та Буглівської груп.

Скрупульозно проаналізовано правові засади організації охорони палеолітичних стоянок в Україні, розкритий термінологічний апарат, який використовується в нормативно-правових документах сфери охорони археологічної спадщини та в суто наукових роботах, окреслено основні аспекти діяльності, пов'язаної з охороною археологічної спадщини України, а також наведений вичерпний перелік документів, необхідних для включення стоянки до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

У тому ж розділі схарактеризовано методи дослідження палеолітичних стоянок як комплексних пам'яток природи та суспільства, що використовувались під час досліджень пам'яток Поділля. Застосовані методи дослідження відповідають меті та завданням дисертаційної роботи.

У другому розділі **“Природні умови території Поділля як фактор впливу на розміщення та збереження середньопалеолітичних стоянок”** (стор. 65–101) розкрито основні риси геологічної будови території досліджень. Особливо ґрунтовно проаналізована стратиграфія лесово-ґрунтової товщі Волино-Поділля, до горизонтів якої здебільшого приурочені артефакти палеолітичних стоянок Поділля. Також детально схарактеризовано рельєф околиць палеолітичних стоянок Поділля, із ґрунтовою характеристикою морфометричних параметрів рельєфу районів палеолітичних стоянок Тернопільської і Буглівської груп. Текстова частина розділу супроводжується серією інформативних морфометричних карт.

Дисертанткою визначено вплив рельєфу на розташування, збереження та дослідження палеолітичних стоянок Поділля. Схарактеризовано ландшафтно-кліматичні умови середнього палеоліту.

У третьому розділі **“Характеристика палеолітичних стоянок Поділля як комплексних пам'яток природи і суспільства”** (стор. 102–137) дисертанткою ґрунтовно схарактеризовані геоморфологічні, геологічні і археологічні особливості палеолітичних стоянок Тернопільської (Великий Глибочок I, Пронятин I, Ігровиця I) і Буглівської (Буглів V, Ванжулів I (Замчисько), Ванжулів VIII (кар'єр)) груп. Зокрема, описані наявні культурні шари, встановлена їхня приуроченість до стратиграфічних горизонтів лесово-ґрунтової товщі Поділля, подано інформацію про типізацію крем'яних виробів тощо. Текст розділу підкріплений ілюстраціями, які дають повне уявлення про розташування стоянок, особливості будови лесово-ґрунтової товщі стоянок (сліди розвитку

палеокріогенних процесів, делювіально-соліфлюкційних деформацій), приуроченість культурних шарів до горизонтів викопних ґрунтів чи лесових горизонтів.

У четвертому розділі “**Охорона палеолітичних стоянок Поділля як комплексних пам’яток природи та суспільства**” (стор. 138–161) дисертантка найперше аналізує світовий досвід охорони палеолітичних стоянок як пам’яток природної та культурної спадщини. Встановлено, що не зважаючи на географічну, геологічну розмаїтість місць локалізації палеолітичних стоянок, культурно-історичні особливості країн, які опікуються проблемою збереження культурної спадщини, першочерговими є заходи з інвентаризації, природоохоронної оцінки стоянок і розробка рекомендацій щодо охорони та їхнього раціонального використання.

Під час аналізу сучасного стану та актуальних проблем охорони і збереження палеолітичних стоянок Поділля дисертанткою виокремлено головні чинники негативного впливу на їхню збереженість, оцінений поточний стан стоянок та окреслено основні проблеми їхньої охорони. Спираючись на зібраний фактичний матеріал Шевцовою Анастасією розроблені рекомендації щодо збереження та охорони палеолітичних пам’яток Поділля на сучасному етапі.

Важливо, що крім розроблених рекомендацій дисертанткою також вжиті практичні заходи зі збереження та охорони палеолітичних пам’яток Поділля. Зокрема, підготовлено комплекти охоронних документів для включення до Державного реєстру нерухомих пам’яток України палеолітичних стоянок Великий Глибочок I, Пронятин I, Ігровиця I, Буглів V, Ванжулів I (Замчисько), Ванжулів VIII (кар’єр). Документи подано до Тернопільського обласного центру охорони та наукових досліджень пам’яток культурної спадщини і Департаменту культури та туризму Тернопільської обласної військової адміністрації з метою ініціювання процесів організації охорони перелічених палеолітичних стоянок.

Підготовлені комплекти охоронних документів подані в додатках **Б–Є**.

Кожен розділ роботи завершується логічними висновками.

У **Висновках** (стор. 162–164) сформульовано 8 лаконічних і науково обґрунтованих висновків, які логічно випливають зі здобутих результатів та відповідають меті і завданням дисертаційного дослідження.

Список використаних джерел (стор. 165–178) сформований в алфавітному порядку, оформлений за встановленим стандартом та засвідчує те, що під час роботи над дисертаційним дослідженням Шевцовою Анастасією проаналізовано сучасні наукові джерела.

Рукопис завершується додатками А–Є.

Додаток А містить список опублікованих наукових праць, в яких оприлюднені основні наукові результати дисертації, список праць, які засвідчують апробацію результатів дисертації.

В додатках Б–Д подано розроблені дисертанткою охоронні документи для палеолітичних стоянок Пронятин І, Великий Глибочок І, Буглів V, Ванжулів І, Ванжулів V: паспорти об'єктів культурної спадщини, їхні облікові картки, історичні довідки та акти візуального обстеження стоянок.

В додатку Е подано лист Тернопільського обласного центру охорони та наукових досліджень пам'яток культурної спадщини, який підтверджує використання результатів наукової роботи Шевцової Анастасії Андріївни, виконаної в рамках підготовки її дисертаційного дослідження “Палеолітичні стоянки Поділля як комплексні пам'ятки природи і суспільства та їхня охорона”, в якості підстави для внесення в Державний реєстр нерухомих пам'яток України шести палеолітичних стоянок Поділля: Пронятин І, Ігровиця І, Великий Глибочок І, Буглів V, Ванжулів І, Ванжулів VIII.

В додатку Є подано лист Департаменту культури та туризму Тернопільського обласної військової адміністрації, який підтверджує підготовку та написання шести комплектів документів на пам'ятки археології, що розташовані на території Тернопільської області: Пронятин І, Ігровиця І, Великий Глибочок І, Буглів V, Ванжулів І, Ванжулів VIII. Облікова документація, підготовлена Анастасією Шевцовою, стане підставою для внесення вищезгаданих пам'яток археології до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Зауваження до дисертації. Дисертаційна робота Шевцової Анастасії Андріївни свідчить про її високу фахову підготовку та здатність провадити самостійні наукові дослідження. За своїм змістом і формою дисертаційна робота Шевцової А. А. є завершеним самостійним науковим дослідженням.

Високо оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи Шевцової А. А., все ж висловимо деякі зауваження та побажання.

По-перше, зауваження щодо наповнення *Розділу 1. “Теоретико-методологічні засади дослідження палеолітичних стоянок”*, в якому поєднано щонайменше три на мій погляд не пов'язані між собою теоретико-методологічні проблеми:

перша – це аналіз історії досліджень палеолітичних стоянок Поділля;

друга – опрацювання правових засад організації охорони палеолітичних стоянок в Україні, куди можна віднести і проблеми паспортизації палеолітичних стоянок;

третя – характеристика методів дослідження палеолітичних стоянок як комплексних пам'яток природи та суспільства.

Вважаю, що підрозділи 1.2. “Правові засади організації охорони палеолітичних стоянок в Україні” і 1.3. “Паспортизація палеолітичних стоянок” доцільно подати у розділі четвертому. Зокрема, перший з перелічених підрозділів – “Правові засади організації охорони палеолітичних стоянок в Україні” подати під номером 4.2 (тобто одразу ж після підрозділу 4.1. “Світовий досвід охорони палеолітичних стоянок як пам'яток природної та культурної спадщини”), а підрозділ 1.3. “Паспортизація палеолітичних стоянок” під номером 4.4.

В результаті таких змін *Розділ 1. “Теоретико-методологічні засади дослідження палеолітичних стоянок”* складатиметься з двох логічно пов'язаних між собою підрозділів:

1.1. Історія досліджень палеолітичних стоянок Поділля, де висвітлюватиметься археологічна, геологічна складові вивчення стоянок;

1.2. Методи дослідження палеолітичних стоянок як комплексних пам'яток природи та суспільства присвячений висвітленню іншої складової частини дослідження стоянок – комплексних пам'яток природи та суспільства.

Разом з тим *Розділ 4 “Охорона палеолітичних стоянок Поділля як комплексних пам'яток природи та суспільства”* набуде такого вигляду:

4.1. Світовий досвід охорони палеолітичних стоянок як пам'яток природної та культурної спадщини;

4.2. Правові засади організації охорони палеолітичних стоянок в Україні;

4.3. Сучасний стан та актуальні проблеми охорони і збереження палеолітичних стоянок Поділля:

4.3.1. Фактори впливу на стан збереження та проблеми охорони палеолітичних стоянок;

4.3.2. Характеристика сучасного стану палеолітичних стоянок Тернопільської та Буглівської груп на Поділлі;

4.4. Паспортизація палеолітичних стоянок;

4.5. Рекомендації щодо збереження та охорони палеолітичних пам'яток на сучасному етапі.

В результаті цих змін зміст дисертаційної роботи, її наповнення набуде логічної послідовності та чіткості.

По-друге, зауваження щодо розмитості деяких пунктів висновків до окремих розділів дисертації і деяких пунктів висновків до дисертації.

Зокрема, щодо пунктів 3–5 висновків до розділу першого, в яких підбиті підсумки досліджень тільки трьох палеолітичних стоянок: Великий Глибочок I, Ванжулів VIII і Буглів V. Висновки про результати досліджень решти палеолітичних стоянок Поділля: Пронятин I, Ігровиця I, Ванжулів I, історія вивчення яких також висвітлена у підрозділі 1.1, відсутні.

У висновках до розділу четвертого, як і в тексті цього розділу, доцільно акцентовано описати результати вже впроваджених заходів з охорони палеолітичних стоянок Поділля. Зокрема, чітко вказати, які стоянки включені в Державний реєстр нерухомих пам'яток України, яких заходів вжито для покращення стану збереження та охорони палеолітичних пам'яток тощо.

Однак, треба наголосити на тому, що у пункті 8 висновків дисертаційного дослідження ця прогалина ліквідована.

Пункти 1, 2 і 6 висновків дисертаційного дослідження носять поверхневий, позбавлений конкретики характер. Зокрема, у пункті першому, присвяченому аналізу історії досліджень палеолітичних стоянок Поділля, історія досліджень стоянок “помістилась” в одне десятиліття та охопила тільки роботи О. Ситника. Але ж історія досліджень палеоліту Поділля значно триваліша та пов'язана з діяльністю багатьох інших науковців.

У пункті другому висновків дисертантка пише: *“Окреслено ключові юридичні аспекти, пов'язані з організацією процесів збереження та охорони палеолітичних стоянок в Україні, а також покроково висвітлено алгоритм підготовки та впровадження визначеного переліку документів для включення палеолітичних стоянок до Державного реєстру нерухомих пам'яток України”*. Але що саме входить до переліку ключових юридичних аспектів та як виглядає алгоритм підготовки та впровадження визначеного переліку документів для включення палеолітичних стоянок до Державного реєстру нерухомих пам'яток України не конкретизує.

В пункті шостому доцільно було б чітко вказати, які саме природні та антропогенні фактори суттєво негативно впливають на сучасний стан збереження та охорони палеолітичних стоянок Великий Глибочок I, Пронятин I, Ігровиця I, Буглів V, Ванжулів I (Замчисько), Ванжулів VIII (кар'єр).

По-третє, висловлю побажання щодо наповнення та оформлення текстової частини дисертації. Наприклад, з тексту підрозділу 1.4 *“Методи дослідження палеолітичних стоянок як комплексних пам’яток природи та суспільства”* так і не зрозуміло, які ж конкретно геологічні, геоморфологічні та інші методи досліджень застосовувались на польовому етапі вивчення палеолітичних стоянок як комплексних пам’яток природи та суспільства?

У пункті 4.2.1. *“Фактори впливу на стан збереження та проблеми охорони палеолітичних стоянок”*, який є складовою частиною підрозділу 4.2. *“Сучасний стан та актуальні проблеми охорони і збереження палеолітичних стоянок Поділля”*, достатньо ґрунтовно проаналізований широкий спектр природних і антропогенних процесів, що впливають на стан збереження стоянок. Однак, майже третина тексту присвячена аналізу впливу наслідків війни на збереження об’єктів геоспадщини. Але ж сьогодні військові дії не становлять реальної загрози палеолітичним стоянкам Поділля. До того ж у висновках до розділу 4, які і у висновках до дисертації, вплив наслідків війни на збереження об’єктів геоспадщини Поділля взагалі не висвітлений.

На мій погляд доцільно було б більше уваги приділити аналізу впливу інших природних і антропогенних процесів на збереження стоянок Поділля.

Шевцова Анастасія також не завжди коректно використовує запозичені в інших науковців результати досліджень. Наприклад, у першому реченні підрозділу 2.4. *Ландшафтно-кліматичні умови середнього палеоліту* (стор. 95) дисертантка пише: *“Зміни палеоландшафтів та палеокліматичних умов середнього палеоліту на теренах Поділля дослідникам вдалось реконструювати на основі даних, отриманих у результаті проведення комплексних природничих досліджень розрізів стоянок, а саме:*

- *стратиграфічних, палеопедологічних досліджень розрізів лесово-грунтових товщ, у тому числі палеолітичних стоянок;*
- *реконструкцій давньої рослинності з застосуванням палінологічного аналізу зразків, відібраних на стоянках та опорних розрізах території Поділля;*
- *палеонтологічного аналізу зразків викопної фауни, знайденої на стоянках, зокрема великих ссавців”.*

Однак, так і вказує хто саме проводив стратиграфічні, палеопедологічні, палінологічні та ін. дослідження розрізів стоянок, результати яких дисертантка використовує.

Або, наприклад, у пункті 3.1.1. “Великий Глибочок I” (стор. 102) дисертантка пише: “В процесі дослідження пам’ятки археологами виявилося, що культурний шар II (пізній палеоліт) містить домішку матеріалів нижньопалеолітичної доби”. Проте так і не вказує ким саме проведена типізація крем’яних виробів.

Однак, вищенаведені зауваження не впливають на високу науково-практичну цінність роботи і загальну високу позитивну оцінку дисертації, а тому не є перешкодою для її представлення до одноразової спеціалізованої вченої ради для офіційного захисту.

Висновки про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота **Шевцової Анастасії Андріївни** на тему “**ПАЛЕОЛІТИЧНІ СТОЯНКИ ПОДІЛЛЯ ЯК КОМПЛЕКСНІ ПАМ’ЯТКИ ПРИРОДИ І СУСПІЛЬСТВА ТА ЇХНЯ ОХОРОНА**”, яка подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 10 “Природничі науки” за спеціальністю 103 “Науки про Землю”, є завершеною науковою працею, що за актуальністю проблеми, методичними підходами, обсягом, ґрунтовністю аналізу та інтерпретацією здобутих даних, повнотою викладу принципів наукових положень, науково-теоретичним та практичним значенням повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502), а дисертантка **Шевцова Анастасія Андріївна**, з урахуванням виконання у повному обсязі освітньої складової освітньо-наукової програми та індивідуального плану наукової роботи, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 10 “Природничі науки” за спеціальністю 103 “Науки про Землю”.

РЕЦЕНЗЕНТ:

к.г.н., доцент кафедри
геоморфології і палеогеографії
Львівського національного університету
імені Івана Франка, доцент

Андрій ЯЦИШИН